

РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Методологія та методика дослідження повинні враховувати особливості функціонування зведеного бюджету України та її міжбюджетної системи.

Основні напрями бюджетної політики на 2013 рік були затверджені Постановою Верховної Ради України від 22 травня 2012 року № 4824-VI. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 вересня 2009 р. № 988 «Про схвалення Прогнозу показників зведеного бюджету України за основними видами доходів, видатків і фінансування на 2011–2013 роки» розробила відповідний прогноз. Передбачено розширення ресурсної бази місцевих бюджетів, зміцнення їх фінансової незалежності та удосконалення міжбюджетних відносин у напрямі підвищення самодостатності місцевих бюджетів.

РЕГІОНАЛЬНІ ТА МІСЦЕВІ ЦІЛЬОВІ ПРОГРАМИ ЯК ДОКУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ.

Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 року була затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 21 липня 2006 р. № 1001. Але Міжвідомчу координаційну комісію з питань регіонального розвитку було утворено Постановою Кабінету Міністрів України № 827 лише 5 вересня 2012 р.

Стратегія, що здійснюється в два етапи (2006-2008, 2009-2015), визначила стратегічні завдання державної політики регіонального розвитку України до 2015 року:

- 1) підвищення конкурентоспроможності регіонів та зміцнення їх ресурсного потенціалу,
- 2) забезпечення розвитку людських ресурсів,
- 3) розвиток міжрегіонального співробітництва,
- 4) створення інституціональних умов для регіонального розвитку.

Стратегія констатувала, що починаючи з 2000 року активізується виробничий сектор економіки, про що свідчить зростання валової доданої вартості протягом 2001-2004 років в усіх регіонах. У 2001 році приріст валової доданої вартості варіював від 3,6 (Київська область) до 21,4 відсотка (м. Київ). Найвищого рівня розвитку серед регіонів досягнуто в м. Києві (валова додана вартість у фактичних цінах на одну особу у 2001-2004 роках утричі перевищувала середнє значення по Україні). Це значить, що місто Київ є місцем концентрації значного економічного потенціалу.

Стратегія регіонального розвитку констатує, що у 2005 році основна частина прямих іноземних інвестицій припадала на м. Київ (22,1 відсотка, (1371,6 долара США, у порівнянні з 33,1 долара США у Чернівецькій області)).

У місті Києві зосереджено найбільше вищих навчальних закладів I-IV рівня акредитації державної та комунальної форми власності (116).

У місті Києві розташовано 25,8 відсотка загальної кількості наукових установ України. У 2004 році в м. Києві працювало майже 30 відсотків загальної кількості докторів і кандидатів наук, яка становила 77 тисяч осіб.

Механізмами реалізації Стратегії визначено:

- 1) нормативно-правове та інституційне забезпечення:
  - управління регіональним розвитком шляхом:
    - розроблення проекту Закону України «Про основні засади державної регіональної політики»,

- розроблення та прийняття Закону України «Про державне стратегічне планування» (законопроект № 9407 від 03.11.2011, включено до порядку денного № 4344-VI від 07.02.2012):

відповідно до ч. 3 п. 2 статті 5 проекту якого стратегія розвитку міста Києва розробляється на довгостроковий період (більше п'яти років), з додаванням переліків регіональних (місцевих) бюджетних програм,

відповідно до ч. 2 п. 3 статті 5 проекту якого плани соціально-економічного розвитку міст розробляються на середньостроковий період (від трьох до п'яти років),

відповідно до ч. 5 п. 3 статті 5 проекту якого прогноз місцевого бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди розробляються на середньостроковий період,

відповідно до ч. 7 п. 3 статті 5 проекту якого регіональні та місцеві цільові програми розробляються на середньостроковий період.

- формування державної системи моніторингу та оцінки впливу секторальної політики центральних органів виконавчої влади на розвиток територій,

- запровадження оцінки ефективності досягнення пріоритетів державної регіональної політики, визначених у Державній стратегії регіонального розвитку на основі вироблених критеріїв, показників та постійного моніторингу їх досягнення.

2) організаційне забезпечення реалізації Стратегії (з метою узгодження галузевих програм розвитку регіонів із стратегічними завданнями державної політики регіонального розвитку утворено координаційну міжвідомчу комісію з питань регіонального розвитку при Кабінеті Міністрів України, планується укладення угод щодо регіонального розвитку, приймаються регіональні стратегії розвитку і програми соціально-економічного та культурного розвитку).

3) фінансове забезпечення реалізації Стратегії (за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, у т.ч. Державного фонду регіонального розвитку, а також інших джерел та доходів місцевих бюджетів, що не враховуються під час визначення міжбюджетних трансфертів).

4) науково-методичне забезпечення реалізації Стратегії (надання науково-методичної допомоги органам місцевого самоврядування та їх посадовим особам, налагодження національної та регіональної системи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації працівників органів місцевого самоврядування, поліпшення системи інформаційного забезпечення розвитку місцевого самоврядування).

Додаток 1 до Стратегії містив такі пріоритетні напрями розвитку Києва на період до 2015 року:

- 1) розбудова та модернізація транспортної інфраструктури,
- 2) розвиток галузі зв'язку та комунікацій,
- 3) розвиток високотехнологічного і наукоємного виробництва,
- 4) розвиток туризму,
- 5) розвиток інфраструктури освіти і науки,
- 6) створення науково-виробничих кластерів,
- 7) розвиток високотехнологічного, наукоємного виробництва,
- 8) впровадження високих технологій в освіті, медицині, галузі зв'язку та телекомунікацій,
- 9) реформування житлово-комунального господарства,
- 10) впровадження ресурсо- і енергозберігаючих технологій.

Що стосується регіональних (місцевих) бюджетних програм, то частина 2 розділу I наказу Міністерства економіки України від 04.12.2006 N 367 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення регіональних цільових програм, моніторингу та звітності про їх виконання» визначила, що «регіональні цільові програми готуються відповідно до основних принципів розроблення державних цільових програм, зазначених у Законі України «Про державні цільові програми». У свою чергу стаття 1 Закону України 18 березня 2004 року N 1621-IV «Про державні цільові програми» поділяє за рівнями усі державні цільові програми на загальнодержавні та «інші програми, метою яких є розв'язання окремих проблем розвитку економіки і суспільства, а також проблем розвитку окремих галузей економіки та адміністративно-територіальних одиниць, що потребують державної підтримки».

Відповідно до наказу Міністерства економіки України від 31.07.2007 р. № 250 "Про затвердження порядку обліку державних цільових програм", рівень програми визначається за 7-м розрядом облікового коду державної цільової програми: 1 - загальнодержавна, 2 - інші програми.

Стаття 10 цього ж Закону України встановлює, що «інші державні цільові програми за поданням державних замовників затверджуються Кабінетом Міністрів України». Як наслідок, можна стверджувати, що регіональні програми, як один з видів інших програм, повинні затверджуватися Кабінетом Міністрів України, а у випадку з містом Києвом замовником таких програм повинне бути місто Київ.

Саме такі програми містяться у додатку 2 до наказу Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 27.03.2012 № 411, що містить перелік з державних програм, замовниками яких у тому числі є місцеві органи виконавчої влади, або виконавчі органи органів місцевого самоврядування, а підставами для виконання є постанови Кабінету Міністрів України та Укази Президента України. Прикладом з додатку 2 є Програма комплексного соціально-економічного розвитку м. Одеси на 2005 – 2015 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 30.11.2004 № 1604. Але з якоїсь причини Міністерство економічного розвитку і торгівлі України не надало цим державним програмам облікових кодів цільових.

КОНЦЕПЦІЯ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Концепція реформування місцевих бюджетів затверджена:

- розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 травня 2007 р. N 308-р,
- наказом Міністерства фінансів України від 27.08.2007 р. N 973 «Про затвердження Плану заходів з реалізації Концепції реформування місцевих бюджетів».

Етапи реалізації Концепції:

- 1) 2007-2008 роки – у т.ч. розроблення теоретико-методологічних засад програмно-цільового методу планування видатків місцевих бюджетів і запровадження планування місцевих бюджетів на середньострокову перспективу,
- 2) 2009-2014 роки – у т.ч. запровадження програмно-цільового методу планування та виконання місцевих бюджетів.

План заходів з реалізації Концепції реформування місцевих бюджетів містить наступні складові:

№ з/п	Завдання	Заходи	Відповідальні виконавці	Термін виконання
1	Зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування	1.1. Щорічне збільшення питомої ваги загального фонду місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України	Мінфін Місцеві органи виконавчої влади	2010 - 2014 роки
		1.2. Внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо розширення джерел дохідної частини місцевих бюджетів за рахунок: - оптимального розподілу податків і зборів (обов'язкових платежів) між державним та місцевими бюджетами; - перерозподілу доходів між рівнями місцевих бюджетів; - перегляду складу доходів, які враховуються чи не	Мінфін Мінекономіки ДПА Місцеві органи виконавчої влади	2010 рік

враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів

<p>2 Підвищення ефективності процесу формування видаткової частини місцевих бюджетів та децентралізація управління бюджетними коштами</p>	<p>Внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розмежування видатків на виконання делегованих державою і власних повноважень органів місцевого самоврядування; - конкретизації видаткових повноважень місцевих бюджетів у галузях бюджетної сфери; - перерозподілу видатків між державним і місцевими бюджетами та видатками, що враховуються чи не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів 	<p>Мінфін Міносвіти МОЗ Мінпраці Мінсім'ямолодь спорт МКТ Мінекономіки Держказначейство Місцеві органи виконавчої влади</p>	<p>2010 рік</p>
<p>3 Удосконалення системи регулювання міжбюджетних відносин</p>	<p>3.1. Розробка проекту постанови Кабінету Міністрів "Деякі питання врегулювання міжбюджетних відносин» в частині:</p> <ul style="list-style-type: none"> - міжбюджетних відносин між державним бюджетом та місцевими бюджетами; - міжбюджетних відносин між районним бюджетом та бюджетами місцевого самоврядування 	<p>Мінфін Міносвіти МОЗ Мінпраці Мінсім'ямолодь спорт МКТ Мінекономіки ДПА НДФІ Місцеві органи виконавчої влади</p>	<p>2010 рік (за необхідності щорічно)</p>
<p>4 Запровадження планування місцевих бюджетів на середньострокову перспективу</p>	<p>3.2. Впровадження системи стимулювання органів місцевого самоврядування до нарощування дохідної бази по місцевих бюджетах</p> <p>4.1. Проведення необхідної підготовчої роботи з методології та запровадження ПЦМ в рамках експерименту на місцевому рівні:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розробка та затвердження типових переліків бюджетних програм, результативних показників їх виконання за видатками, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів; - розробка форм основних документів, які використовуватимуться при запровадженні ПЦМ у місцевих бюджетах, та інструкцій щодо їх заповнення; - розробка нової відомчої класифікації видатків та кредитування для місцевих бюджетів та типового кодифікатора нумерації типового переліку бюджетних програм; - розробка структури коду програмної класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів 	<p>Мінфін Мінекономіки ДПА Місцеві органи виконавчої влади</p>	<p>Щорічно</p>
<p>4 Запровадження планування місцевих бюджетів на середньострокову перспективу</p>	<p>4.1. Проведення необхідної підготовчої роботи з методології та запровадження ПЦМ в рамках експерименту на місцевому рівні:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розробка та затвердження типових переліків бюджетних програм, результативних показників їх виконання за видатками, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів; - розробка форм основних документів, які використовуватимуться при запровадженні ПЦМ у місцевих бюджетах, та інструкцій щодо їх заповнення; - розробка нової відомчої класифікації видатків та кредитування для місцевих бюджетів та типового кодифікатора нумерації типового переліку бюджетних програм; - розробка структури коду програмної класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів 	<p>Мінфін Місцеві органи виконавчої влади МОН МОЗ Мінпраці Мінсім'ямолодь спорт МКТ ДКУ ГоловКРУ ІБСЕД (за згодою)</p>	<p>2010 рік</p>

4.2. Запровадження ПЦМ у бюджетах пілотних регіонів (крім сільських, селищних, міських міст районного значення бюджетів) та бюджетах об'єднань територіальних громад, що будуть створюватись згідно із законом:

- затвердження бюджетних програм відповідними місцевими радами пілотних регіонів (крім бюджетів сіл, селищ, міст районного значення) та об'єднань територіальних громад, що будуть створюватись згідно із законом;
- затвердження нової відомчої класифікації видатків та кредитування для місцевих бюджетів та типового кодифікатора нумерації типового переліку бюджетних програм;
- затвердження структури коду програмної класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів; - удосконалення форм казначейського обслуговування;
- внесення змін до програмного забезпечення в частині обслуговування місцевих бюджетів за ПЦМ;
- матеріально-технічне оснащення місцевих фінансових органів та територіальних органів Державного казначейства України

Мінфін
 МОН
 МОЗ
 Мінпраці
 Мінсім'ямолодь
 спорт
 МКТ
 Держказначейс
 тво
 НДФІ
 Місцеві органи
 ІБСЕД (за
 згодою)

2011 -
 2013
 роки

4.3. Складання та виконання місцевих бюджетів за ПЦМ:

- затвердження бюджетних програм відповідними місцевими радами;
- формування звітності про виконання місцевих бюджетів за кодами програмної класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів;
- доопрацювання та удосконалення програмного забезпечення в частині обслуговування місцевих бюджетів при запровадженні ПЦМ;
- удосконалення нормативно-правової та методологічної бази з урахуванням результатів I - II етапів запровадження ПЦМ на рівні місцевих бюджетів

Мінфін
 МОН
 МОЗ
 Мінпраці
 Мінсім'ямолодь
 спорт
 МКТ
 Держказначейс
 тво
 НДФІ
 Місцеві органи
 виконавчої
 влади
 ІБСЕД (за
 згодою)

2013 -
 2014
 роки

4.4. Проведення навчання представників фінансових управлінь, головних розпорядників коштів місцевих бюджетів, розпорядників та одержувачів бюджетних коштів, працівників територіальних органів Державного казначейства України. Проведення публічних заходів

Мінфін
 Держказначейс
 тво
 Місцеві органи
 виконавчої
 влади
 ІБСЕД (за
 згодою)

2010 -
 2014
 роки

Посилення інвестиційної складової місцевих бюджетів

- Внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо:
- визначення принципів та основних засад надання субвенцій на виконання інвестиційних програм (проектів);

Мінфін
 Мінекономіки
 Мінрегіонбуд
 Мінжитлокому
 нгосп

2010 рік

	- вдосконалення процедури здійснення запозичень до місцевих бюджетів; - розширення джерел надходжень бюджету розвитку місцевих бюджетів	Місцеві органи виконавчої влади	
6	Підвищення ефективності управління коштами місцевих бюджетів та посилення контролю і відповідальності за дотримання бюджетного законодавства	Внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо удосконалення процедур: - контролю за дотриманням бюджетного законодавства в процесі складання та виконання місцевих бюджетів; - визначення фінансової та адміністративної відповідальності за порушення місцевими органами виконавчої влади вимог бюджетного законодавства; - здійснення фінансового контролю в бюджетних установах	Мінфін ГоловКРУ Держказначейство Місцеві органи виконавчої влади 2010 рік
7	Забезпечення прозорості процесу формування та виконання місцевих бюджетів	7.1. Удосконалення інформаційно-статистичної бази соціально-економічних показників розвитку регіонів. 7.2. Запровадження публічного обговорення показників місцевих бюджетів органами місцевого самоврядування	Держкомстат Мінекономіки Мінфін Місцеві органи виконавчої влади Щорічно Мінфін Місцеві органи виконавчої влади 2010 рік

МІСЦЕВИЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

Програма економічних реформ Президента України на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», що складається з чотирьох розділів, у першому з них, що називається «сталій економічний розвиток», містить такі складові: стабілізація Державного бюджету, реформа податкової системи, розвиток фінансового сектору та реформа міжбюджетних відносин. Те, що зазвичай називається соціальний розвиток, в Програмі економічних реформ Президента України на 2010-2014 роки називається «підвищення стандартів життя».

Але загальнодержавний соціально-економічний розвиток не можливий без місцевого соціально-економічного розвитку у кожній з двадцяти семи адміністративно-територіальних одиниць - суб'єктів системи адміністративно-територіального устрою, що входять до складу України, відповідно до статті 133 Конституції України, у тому числі у Києві та Севастополі – містах зі спеціальними статусами, визначених регіонами у ч. 3 розділу I Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення регіональних цільових програм, моніторингу та звітності про їх виконання, затверджених Наказом Міністерства економіки України від 04.12.2006 N 367.

Таким чином, бюджетна система України потребує розмежування повноважень між державним та місцевими бюджетами на засадах збалансування загальнодержавних, регіональних та місцевих

інтересів.

З метою реалізації положень Концепції реформування місцевих бюджетів, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.05.2007 № 308-р, наказом Міністерства фінансів України від 23.05.2008 № 716 затверджено склад Міжвідомчої робочої групи з проведення підготовчої роботи щодо розроблення методологічних засад запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів.

Основні підходи щодо запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів затверджені Наказом Міністерства фінансів України від 22.09.2008 № 1172 (від 02.08.2010 № 805).

ЩОДО ЗМЕНШЕННЯ ЧАСТКИ ВВП, ЩО ПЕРЕРЕЗПОДІЛЯЄТЬСЯ ЧЕРЕЗ ДОХОДИ ЗВЕДЕНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Відповідно до частини другої статті 1 Бюджетного кодексу України, «бюджет – це план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду».

З року в рік частка валового внутрішнього продукту України, запланована на 2013-й рік на рівні 1 687,8 млрд гривень, що перерозподіляється через доходну частину зведеного бюджету України (державний та місцеві бюджети), зменшується (на 2013-й рік заплановано 25,80 відсотка), що є загальним наслідком збільшення ролі корпоратизованих підприємств та приватного сектору в економіці, зокрема, у тому числі і корпоратизації та подальшої приватизації господарських суб'єктів, згідно Закону України від 4 березня 1992 року № 2163-XII «Про приватизацію державного майна», а також інвестицій.

МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ МІЖ ДЕРЖАВНИМ ТА МІСЦЕВИМИ БЮДЖЕТАМИ

Соціально-економічний розвиток будь-якої адміністративно-територіальної одиниці повинен здійснюватися за рахунок її власного бюджету, оскільки платники податків інших адміністративно-територіальних одиниць мало зацікавлені фінансувати цей розвиток за рахунок коштів державного бюджету. Саме тому питанням загальнодержавного економічного розвитку є реформа міжбюджетних відносин.

У додатку № 7 до Закону України № 5515-VI від 6 грудня 2012 року «Про державний бюджет на 2013 рік», прийнятому Верховною Радою України 14 грудня 2010 року, викладено показники міжбюджетних взаємовідносин державного бюджету з місцевими бюджетами на 2011 рік. Пункт 32 статті 2 Бюджетного кодексу України 8 липня 2010 року N 2456-VI визначає міжбюджетні трансферти, як «кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого». До міжбюджетних трансфертів зараховуються дотації вирівнювання, субвенції, кошти, що передаються до державного бюджету та місцевих бюджетів з інших місцевих бюджетів та додаткові дотації. Згідно статті 9 БКУ, трансферти є одним з чотирьох видів доходу бюджету, поряд з податковими і неподатковими надходженнями та доходами від операцій з капіталом.

Дотації вирівнювання (код 41020000 за класифікацією доходів бюджету) - це грошові кошти, що виділяються з бюджету вищого рівня для бюджету нижчого рівня на безповоротній основі з метою покриття дефіциту бюджету. Зворотнім до дотацій процесом є **вилучення** коштів з бюджетів нижчого рівня. Розрахунок дотацій відбувається на підставі формул, викладених у Постанові КМУ від 5 вересня 2001 р. № 1195 «Про затвердження Формули розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів (дотацій вирівнювання та коштів, що передаються до державного бюджету) між

державним бюджетом та місцевими бюджетами» та у Постанові КМУ від 31 грудня 2004 р. N 1782 «Деякі питання врегулювання міжбюджетних відносин».

Формальне визначення **субвенції** (код 41030000 за класифікацією доходів бюджету) також надане у пункті 37 частини першої статті 2 Бюджетного кодексу України від 21 червня 2001 року № 2542-III, який залишається чинним до кінця року, згідно якого «субвенції - міжбюджетні трансферти для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання субвенції». Підпункт «г» пункту 1 частини першої статті 38 Бюджетного кодексу встановлює, що «розрахунки обсягів субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам за видами пільг і допомог та детальними фінансовими та кількісними показниками» повинні міститися у пояснювальній записці до проекту Закону України про Державний бюджет України. У Бюджетному кодексі України від 08 липня 2011 року № 2456-VI також є стаття 71 «Бюджет розвитку місцевих бюджетів», пункт 7 частини першої якого встановлює, що субвенції з інших бюджетів на виконання інвестиційних проектів є одним з надходжень до бюджету розвитку місцевих бюджетів. До речі, у пункті 9 частини першої статті 71 встановлено, що іншими надходженнями є «запозичення, здійснені у порядку, визначеному цим Кодексом та іншими законами України».

БЮДЖЕТНІ ПРОГРАМИ

Згідно визначення, наданого пунктом 4 частини першої статті 2 Бюджетного кодексу України від 8 липня 2010 року N 2456-VI: «**бюджетна програма** - сукупність заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети, завдань та очікуваного результату, визначення та реалізацію яких здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій».

У частинах 2-7 статті 20 Бюджетного кодексу 2010-го року визначено, що:

“2. Особливими складовими програмно-цільового методу у бюджетному процесі є бюджетні програми, відповідальні виконавці бюджетних програм, паспорти бюджетних програм, результативні показники бюджетних програм.

3. Бюджетні програми визначаються головними розпорядниками бюджетних коштів з урахуванням положень частини другої статті 21 і пункту 2 частини п'ятої статті 22 цього Кодексу.

4. Відповідальний виконавець бюджетних програм визначається головним розпорядником бюджетних коштів за погодженням з Міністерством фінансів України (місцевим фінансовим органом).

Відповідальним виконавцем бюджетних програм може бути головний розпорядник бюджетних коштів за бюджетними програмами, виконання яких забезпечується його апаратом, та/або розпорядник бюджетних коштів нижчого рівня, який виконує бюджетні програми у системі головного розпорядника.

Відповідальний виконавець бюджетних програм у процесі їх виконання забезпечує цільове та ефективне використання бюджетних коштів протягом усього строку реалізації відповідних бюджетних програм у межах визначених бюджетних призначень.

5. Результативні показники бюджетної програми використовуються для оцінки ефективності бюджетної програми і включають кількісні та якісні показники, які визначають результат виконання бюджетної програми, характеризують хід її реалізації, ступінь досягнення поставленої мети та виконання завдань бюджетної програми. Такі показники мають підтверджуватися офіційною державною статистичною, фінансовою та іншою звітністю, даними бухгалтерського, статистичного та внутрішньогосподарського (управлінського) обліку.

Перелік результативних показників щодо кожної бюджетної програми розробляється головними розпорядниками бюджетних коштів згідно з нормативно-правовим актом Міністерства фінансів України.

6. На всіх стадіях бюджетного процесу його учасники в межах своїх повноважень здійснюють оцінку ефективності бюджетних програм, що передбачає заходи з моніторингу, аналізу та контролю за цільовим та ефективним використанням бюджетних коштів. Оцінка

ефективності бюджетних програм здійснюється на підставі аналізу результативних показників бюджетних програм, а також іншої інформації, що міститься у бюджетних запитах, кошторисах, паспортах бюджетних програм, звітах про виконання кошторисів та звітах про виконання паспортів бюджетних програм.

Організаційно-методологічні засади оцінки ефективності бюджетних програм визначаються Міністерством фінансів України.

Результати оцінки ефективності бюджетних програм, у тому числі висновки органів виконавчої влади, уповноважених на здійснення фінансового контролю за дотриманням бюджетного законодавства, є підставою для прийняття рішень про внесення в установленому порядку змін до бюджетних призначень поточного бюджетного періоду, відповідних пропозицій до проекту бюджету на плановий бюджетний період та до прогнозу бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди, включаючи зупинення реалізації відповідних бюджетних програм.

7. За бюджетними програмами, здійснення заходів за якими потребує нормативно-правового визначення механізму використання бюджетних коштів, головні розпорядники коштів державного бюджету розробляють проекти порядків використання коштів державного бюджету та забезпечують їх затвердження у терміни, визначені Кабінетом Міністрів України. За рішенням Кабінету Міністрів України порядки використання коштів державного бюджету затверджуються Кабінетом Міністрів України або головним розпорядником коштів державного бюджету за погодженням з Міністерством фінансів України. Про затвердження таких порядків інформується Комітет Верховної Ради України з питань бюджету.

Порядки використання коштів державного бюджету за бюджетними програмами, вперше визначеними законом про Державний бюджет України, затверджуються протягом 30 днів з дня набрання ним чинності.

Якщо реалізація бюджетної програми продовжується у наступних бюджетних періодах, дія порядку використання бюджетних коштів за такою бюджетною програмою (з урахуванням змін до цього порядку, внесених у разі необхідності) продовжується до завершення її реалізації.»

МЕХАНІЗМИ ЗДІЙСНЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ

Громадський контроль забезпечується через вільний доступ до всієї інформації щодо зведеного (державних та місцевих бюджетів), яка підлягає оприлюдненню.

Центральні та місцеві органи виконавчої влади та місцевого самоврядування повинні сприяти залученню громадськості до здійснення контролю у сфері закупівель відповідно до законів України "Про об'єднання громадян" (2460-12), "Про звернення громадян" (393/96-ВР) і "Про інформацію" (2657-12).

Громадяни і громадські організації та їх спілки не мають права втручатися у бюджетний процес.

Додаток 1. ЗАКони УКРАЇНИ ТА ПІДЗАКОННІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ.

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР– ст. 98, 133.

Закон України від 6 грудня 2012 року № 5515-VI «Про Державний бюджет України на 2013 рік».

Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року N 2456-VI.

Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року N 2755-VI.

Закон України від 9 квітня 1999 року N 586-XIV «Про місцеві державні адміністрації».

Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні».

Закон України від 18.03.2004 року № 1621-IV «Про державні цільові програми».

Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI «Про доступ до публічної інформації».

Закон України від 15.01.1999 р. № 401-XIV «Про столицю України - місто-герой Київ».

Закон України від 4 березня 1992 року № 2163-XII «Про приватизацію державного майна».

Постанова Верховної Ради України від 13.05.2011 № 3358-VI «Про Основні напрями бюджетної політики на 2012 рік».

Постанова Верховної Ради України від 22.05.2012 № 4824-VI «Про Основні напрями бюджетної політики на 2013 рік».

ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ

Указ Президента України від 05.05.2011 р. № 547/2011 «Питання забезпечення органами виконавчої влади доступу до публічної інформації».

Указ Президента України від 9 квітня 2010 року № № 533/2010 «Про Раду регіонів».

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

Постанова Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2008 р. N 976 «Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади».

Постанова Кабінету Міністрів України від 31.01.2007 р. № 106 «Про порядок розроблення та виконання державних цільових програм».

Постанова Кабінету Міністрів України від 03.12.1997 № 1349 «Про фінансове забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування».

Постанова Кабінету Міністрів України від 08.12.2010 № 1149 «Деякі питання розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів».

Постанова Кабінету Міністрів України від 15.12.2010 № 1132 «Про затвердження Порядку перерахування міжбюджетних трансфертів».

Постанова Кабінету Міністрів України від 06.02.2012 № 106 «Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій».

Постанова Кабінету Міністрів України від 15.02.2012 № 91 «Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансування заходів соціально-економічної компенсації ризику населення, яке проживає на території зони спостереження».

Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2011 № 165 «Про затвердження Порядку та умов надання у 2012 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансування програм - переможців Всеукраїнського конкурсу проектів та програм розвитку місцевого самоврядування».

Постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.2011 № 1172 «Про затвердження критеріїв розподілу додаткової дотації з державного бюджету місцевим бюджетам на компенсацію втрат доходів внаслідок розміщення Чорноморського флоту Російської Федерації на території м. Севастополя та Автономної Республіки Крим».

Постанова Кабінету Міністрів України від 21.12.2011 № 1339 «Про продовження проведення у Волинській області експерименту з надання пільг у грошовій формі з оплати електроенергії».

Постанова Кабінету Міністрів України від 11.01.2005 № 20 «Про затвердження Порядку перерахування деяких субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг, субсидій та компенсацій».

Постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.2002 № 256 «Про затвердження Порядку фінансування видатків місцевих бюджетів на здійснення заходів з виконання державних програм соціального захисту населення за рахунок субвенцій з державного бюджету».

Постанова Кабінету Міністрів України від 10.08.2011 № 860 «Про затвердження Порядку перерахування до загального фонду місцевих бюджетів 50 відсотків надходжень податку на прибуток підприємств та акцизного податку понад річні розрахункові обсяги».

Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2011 № 6 «Про затвердження Порядку розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів на вкладних (депозитних) рахунках у банках» (із змінами).

Постанова Кабінету Міністрів України від 09.03.1999 № 339 «Про затвердження Порядку контролю за здійсненням органами місцевого самоврядування делегованих повноважень органів виконавчої влади».

Постанова Кабінету Міністрів України від 21.07.2006 № 1001 «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року».

Постанова Кабінету Міністрів України від 21.03.2012 № 312 «Про затвердження Порядку використання у 2012 році коштів державного фонду регіонального розвитку».

Постанова Кабінету Міністрів України від 04.07.2012 № 656 «Питання державного фонду регіонального розвитку».

Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2010 № 1203 «Про затвердження Порядку надання Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевим державним адміністраціям і виконавчим органам відповідних місцевих рад середньострокових позик та їх погашення».

Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2010 № 1204 «Про затвердження Порядку покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів».

Постанова Кабінету Міністрів України від 02.02.2011 № 70 «Про затвердження Порядку та умов надання у 2012 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на часткове відшкодування відсоткових ставок за кредитами, залученими для оновлення парку автобусів та тролейбусів у містах проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу».

Постанова Кабінету Міністрів України від 16.02.2011 № 110 «Про затвердження Порядку здійснення місцевих запозичень».

Постанова Кабінету Міністрів України від 14.05.2012 № 541 «Про затвердження Порядку надання місцевих гарантій».

Постанова Кабінету Міністрів України від 26.03.2003 № 386 «Про Порядок безспірного вилучення коштів з місцевих бюджетів, витрачених на здійснення видатків, кредитування місцевого бюджету, які мають проводитися з іншого бюджету».

Постанова Кабінету Міністрів України від 24.02.2003 № 207 «Про затвердження Порядку здійснення запозичень до місцевих бюджетів».

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.05.2007 № 308-р «Про схвалення Концепції реформування місцевих бюджетів».

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ

Наказ Міністерства фінансів України від 27.08.2007 № 973 «Про затвердження Плану заходів з реалізації Концепції реформування місцевих бюджетів».

Наказ Міністерства фінансів України від 14.01.2011 № 11 «Про бюджетну класифікацію».

Наказ Міністерства фінансів України від 14.02.2011 № 96 «Про затвердження Типової відомчої класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів».

Наказ Міністерства фінансів України від 12.03.2012 № 333 «Про затвердження Інструкції щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету та Інструкції щодо застосування класифікації кредитування бюджету» (zareestrovano v Min'yosti 27 berезня 2012 p. za № 456/20769).

Наказ Міністерства фінансів України від 28.01.2002 № 57 «Про затвердження документів, що застосовуються в процесі виконання бюджету» (zareestrovano v Min'yosti 1 lyutogo 2002 p. za № 86/6374).

Наказ Міністерства фінансів України від 23.08.2012 № 938 «Про затвердження Порядку казначейського обслуговування місцевих бюджетів» (zareestrovano v Min'yosti 12 veresnya 2012 p. za № 1569/21881).

Наказ Міністерства фінансів України від 30.01.2012 № 60 «Про організацію роботи зі складання Державною казначейською службою України звітності про виконання місцевих бюджетів».

Наказ Міністерства фінансів України від 24.01.2012 № 44 «Про затвердження Порядку складання фінансової та бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів» (zareestrovano v Min'yosti 9 lyutogo 2012 p. za № 196/20509).

Наказ Міністерства фінансів України від 02.03.2012 № 309 «Про затвердження Порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України» (zareestrovano v Min'yosti 20 berезня 2012 roku za № 419/20732).

Наказ Міністерства фінансів України від 14.01.2011 № 14 «Про затвердження форм документів для надання середньострокових позик» (zareestrovano v Min'yosti 31 sichnya 2011 p. za № 129/18867).

Наказ Міністерства фінансів України від 22.06.2012 № 756 «Про затвердження форм документів для надання позик на покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів» (zareestrovano v Min'yosti 12 lipnya 2012 p. za № 1179/21491).

Наказ Міністерства фінансів України від 08.06.2012 № 697 «Про деякі питання укладення договорів про здійснення закупівель товарів, робіт і послуг за бюджетні кошти за бюджетною програмою 3511460 "Державний фонд регіонального розвитку»».

Наказ Міністерства фінансів України від 17.05.2011 № 608 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо здійснення оцінки ефективності бюджетних програм».

Наказ Міністерства фінансів України № 1488 від 23.11.11 «Про внесення змін до Типової відомчої класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів».

Наказ Міністерства фінансів України № 73/404 «Про внесення змін до Типового переліку бюджетних програм та результативних показників їх виконання для місцевих бюджетів у галузі «Фізична культура і спорт» за видатками, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів».

Наказ Міністерства фінансів України № 1149/3438 «Про затвердження Типового переліку бюджетних програм та результативних показників їх виконання для місцевих бюджетів у галузі "Фізична культура і спорт» за видатками, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів».

Наказ Міністерства фінансів України № 75/39 «Про внесення змін до Типового переліку бюджетних програм та результативних показників їх виконання для місцевих бюджетів у галузі «Соціальний захист та соціальне забезпечення» ».

Наказ Міністерства фінансів України № 1097/290 «Про затвердження Типового переліку бюджетних програм та результативних показників їх виконання для місцевих бюджетів у галузі "Соціальний захист та соціальне забезпечення» ».

Наказ Міністерства фінансів України № 74/403 «Про внесення змін до Типового переліку бюджетних програм та результативних показників їх виконання для місцевих бюджетів у галузі «Соціальний захист сім'ї, дітей та молоді» за видатками, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів».

Наказ Міністерства фінансів України № 1148/3437 «Про затвердження Типового переліку бюджетних програм та результативних показників їх виконання для місцевих бюджетів у галузі «Соціальний захист сім'ї, дітей та молоді» за видатками, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів».

Наказ Міністерства фінансів України № 283/437 «Про затвердження Типового переліку бюджетних програм та результативних показників їх виконання для місцевих бюджетів у галузі «Охорона здоров'я» ».

Наказ Міністерства фінансів України № 258/519 «Про затвердження Типового переліку бюджетних програм та результативних показників їх виконання для місцевих бюджетів у галузі «Освіта» ».

Наказ Міністерства фінансів України № 1150/41 «Про затвердження Типового переліку бюджетних програм та результативних показників їх виконання для місцевих бюджетів у галузі «Культура» ».

Наказ Міністерства фінансів України № 1608 «Про внесення змін до Типового переліку бюджетних програм та результативних показників їх виконання для місцевих бюджетів у галузі «Державне управління» ».

Наказ Міністерства фінансів України № 1147 «Про затвердження Типового переліку бюджетних програм та результативних показників їх виконання для місцевих бюджетів у галузі «Державне управління» ».

Наказ Міністерства фінансів України № 789 «Про внесення змін до Плану заходів з реалізації Концепції реформування місцевих бюджетів».

Наказ Міністерства фінансів України № 97 «Про затвердження Структури коду програмної класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів і Кодифікатора нумерації типових переліків бюджетних програм місцевих бюджетів».

Наказ Міністерства фінансів України № 96 «Про затвердження Типової відомчої класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів».

Наказ Міністерства фінансів України № 716 «Про затвердження складу Міжвідомчої робочої групи з проведення підготовчої роботи щодо розроблення методологічних засад запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів».

Наказ Міністерства фінансів України від 09.07.2010 № 679 «Про деякі питання проведення експерименту із запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів».

Наказ Міністерства фінансів України від 02.08.2010 № 805 «Про затвердження Основних підходів до запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів».

Наказ Міністерства фінансів України від 09.08.2002 № 627 «Про затвердження порядку отримання короткотермінових позичок на покриття тимчасових касових розривів, що виникають під час виконання загального фонду місцевого бюджету».

МІНІСТЕРСТВО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ І ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

Наказ Міністерства економіки України від 31.07.2007 р. № 250 «Про затвердження порядку обліку державних цільових програм».

Наказ Міністерства економіки України від 20.05.2011 р. № 444 «Про присвоєння облікових кодів державним цільовим програмам, що діють» / додаток 1 до наказу Міністерства економічного розвитку і торгівлі України 27.03.2012 № 411.

Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України 08.05.2003 № 114 «Про затвердження Тимчасових методичних рекомендацій щодо розроблення державних цільових програм».